

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin, milli adət-ənənələrinin, elm və mədəniyyətinin təbliği

Aynur Turan

(əvvəli ötən sayımızda)

Türkiyədə Nurəngiz Günün yaradıcılığı populyar və sayqın olmuşdur. O, 1992-cü ildə TÜRKSOY-un Ankarada keçirilən ilk qurultayında Azərbaycanın ilk və yeganə təmsilçisi kimi iştirak etmişdir. Azərbaycanda və Türkiyədə "Kuzey Kıbrıs rüzgarları" poeması yayımlandıqdan sonra isə Şimali Kipr Respublikasının Prezidenti Rauf Denktaş tərəfindən hörmətlə qəbul edilmişdir. Onun şeirləri Türkiyənin nüfuzlu jurnallarında çap olunmuş, çox sayda qəzetlərdə dərc edilmiş, Türkiyə televiziyasının ekranlarından səsləndirilmişdir. 2014-cü ildə Nurəngiz Gün Türkiyənin ən nüfuzlu mükafatlarından birinə – "Türk ədəbiyyatına xidmətlərinə görə" mükafatına layiq görülmüşdür.

Nurəngiz Günün dili – çoxoxobrazlıdır, alliterasiyalı, ahənglidir. Onun sətirlərini rus dilinə çevirmək bir o qədər asan deyil. Tərcümədə bəlkə də oxucuya yalnız mənanı çatdırmaq olar, ancaq onun şeirlərinin musiqisini çatdırmaq demək olar ki, mümkünsüzdür. Məsələn, bu sətirləri necə çevirəsən?

**Ən çox qısqandıqım
Və
Anlayıb, anlatdığım şey:
Bir ulu eşq!
Bir həzin səslil ney,
bir də
Quzeylərin dərdindən
xəbərsiz
Güney.
Gün, ey!...**

Dünyada gözəl qadın az deyil. Xüsusən qadın gözəldirsə və intellektə malikdirsə, onda bu, çox nadir uzlaşmadır. Bir qadının gözəl və ağıllı, üstəlik istedadlı olması isə sözün əsl mənasında təbiətin unikal hadisəsidir.

Mən bu oçerkimdə bax belə bir unikal insandan bəhs etmək istəyirəm. Xüsusilə ona görə ki, rus dilli oxucular təəssüf ki, onun yaradıcılığına demək olar ki, bələd deyillər.

Bu günlərdə Azərbaycanın ədəbi ictimaiyyəti mərhum şairə, nasir, ssenarist Nurəngiz Günün (Quliyeva) 85 illik yubileyini qeyd edir. Bu münasibətlə ədəbi-bədii jurnallarda, qəzet və saytlarda onun şeirlərindən seçmələr çap edilir, Yazıçılar Birliyində şairənin xatirəsinə həsr olunan yaradıcılıq gecəsi keçirilib, televiziya kanallarında bu tarixə həsr edilən filmlər nümayiş

olunub.

Özünə Gün (gün, günəş) ədəbi təxəllüsünü götürən, çoxsaylı oxucularının yaddaşında yaradıcı azadlıq və müstəqillik rəmzi kimi qalan Nurəngiz xanım kimdir?

Nurəngiz xanım 1938-ci ilin

21 sentyabrında Bakıda ziyalı ailəsində doğulub. Ailəsinin tarixçəsi Stalin repressiyasının amansız epoxasına xas olan digər nümunələr kimi faciəlidir. Nurəngiz Gün - Qulubəyovlar ailəsindəndir (sovet dövründə bu "narahat" soyadı neytral "Quliyeva" ya dəyişməyə məcbur olmuşdu). Şairənin, dövrünün məşhur həkimi, taun xəstəliyi ilə mübarizə aparan, xəstələri təmənnəsiz müalicə edən, Hüseyn Cavidin və Nəriman Nərimanovun dostu olan babası 1917-ci ildə bolşeviklər tərəfindən öldürülüb.

1937-ci ildə isə ailəsini əslən təbrizli olduqları üçün İrana sürgün edirlər. Təkcə ailənin kiçik qızı olan Nurəngiz Günün anası Bakıda qalır. Çünki o, artıq nişanlı idi. Nurəngiz xanımın dayısı - Ağa Səlim Hacızadə 1946-cı ildə Bakıya qayıdır. Lakin talehsizlik ailədən əl çəkmir. O repressiya olunaraq Sibire sürgün edilir və orada həyatını itirir. Nurəngiz Günün digər dayısı - İranda məşhur rəssam olan, əsərləri ABŞ-da, Avropada sərgilənən Ağa Kərim Hacızadə bütün həyatı boyu vahid Azərbaycan ideyası uğrunda mübarizə aparmış, əqidəsinə görə dəfələrlə şahın zindanına salınmışdır. O, ömrü boyu Cənubi Azərbaycanla Şimal arasındakı sərhədlərin yıxılacağı günün ümidi ilə yaşamış, ancaq həmin işıqlı günü görmək ona qismət olmamışdır. Sərhədlərin açılmasına bir-neçə gün qalmış vəfat etmişdir. Bütün bu yaşananlar, ailə dramı sonralar Nurəngiz Günün yaradıcılığında təbii ki, öz əksini tapacaqdı.

Nurəngiz xanım Mirzə Ağa Əliyev adına Mədəniyyət və İncəsənət İnstitutunu bitirmişdir. Onun ilk iş yeri demək olar ki, 15 il ard arda çalışdığı Azərbaycan Dövlət Teleradio Verilişləri Komitəsi olmuşdur. Qısa müddət ərzində onu bütün Azərbaycan tanıdı - dinləyicilər əvvəlcə onun səsinə, sonra özünü sevdilər.

İri badami gözləri, incə burunu, topa parlaq qara saçları olan bu xanım, gənc azərbaycanlı qızlar üçün həqiqi bir dəb ikonasına çevrilmişdi.

Nurəngiz Gün diktorlardan Roza Tağıyeva, Natəvan Hacıyeva, Ofelya Sənani, Rafiq Hüseynov ilə birlikdə Azərbaycan Televiziyasının siması idi. Üstəlik o, təqdim olunan mətnləri mexaniki səsləndirən adi diktor deyildi. O, "Səadət" qadın proqramından tutmuş "Klassik irsimizdən" kimi bədii-ədəbi layihələrə qədər müxtəlif səviyyəli və məzmunlu onlarla proqramın müəllifi və aparıcısı idi. Təəssüf ki, subyektiv səbəblər üzündən

yında onun "Tanrı - bəşər övladıdır" povesti çap olunur. Daha çox poemaya oxşayan bu povestin ana xəttini bir neçə cümləylə nəql etmək çox çətindir.

Tanrını - əsərin qəhrəmanını - onun atası uşaqlıqda bu adla çağırır, əslində isə qızın adı Məryəmdir. Həder yera demirlər ki, insanın adında onun həyat kodu proqramlaşdırılıb. Belə ki, Tanrı adlandırılan, adının mənası müqəddəslik rəmzi olan Məryəm adlı qız özünün ən xoşbəxt

larla xatirələrin qarışdığı poetik şeirlərə bənzəyir. Bu povest və hekayələrdə heç də həmişə fərhli işlərdən söhbət açılmasada, onlar sehrli nağıllara bənzəyir. Nurəngiz Günün Qınıq adlı "zoluşka" haqqında yazdığı povest eynən sehrli nağılların sonluğunda olduğu kimi bitir - göyden üç alma düşür...

Nurəngiz Günün povest və hekayələri, hələ gənc yaşlarında qələmə alınmasına baxmayaraq, Azərbaycan dilinin zənginli-

1979-cu ildən etibarən o, bitirdiyi doğma təhsil ocağında səhnə danışıq müəllimi kimi çalışmağa başlayır. Ancaq Nurəngiz Gün institutda çox az işləyir, kafedra müdiri ilə fikirləri düz gəlmədiyindən 1984-cü ildə oranı tərk edir. Xoşbəxtlikdən həmin dövrdə o, artıq istedadlı ədəbiyyatçı kimi tanınırdı. 80-ci illərin əvvəllərində onu o zamanın bəlkə də ən nüfuzlu təşkilatı olan SSRİ Yazıçılar İttifaqına qəbul edirlər. Daxilən azad, düşüncələrində müstəqil olan bu istedadlı qadın bütünlüklə özünə doğma olan poeziya dünyasına köklənmişdi. Bu dünya onun pənahgahı, sığınacağı, dualarının evi, bütün həyatının mənasına çevrilmişdi. Elə buna görə də onun bir çox məhrəm şeirlərinin duaya bənzəməsi təsadüfü deyil...

yi ilə heyran edir. Xüsusilə "Tanrı bəşər övladıdır" povesti yalnız müəyyən bir regionun əhalisinə xas olan dialektlərlə,

“Bir sevgiyə bələndim, Haram var, hara gedim?”

Nurəngiz xanım televiziya uzaqlaşmağa məcbur olur.

1979-cu ildən etibarən o, bitirdiyi doğma təhsil ocağında səhnə danışıq müəllimi kimi çalışmağa başlayır. Ancaq Nurəngiz Gün institutda çox az işləyir, kafedra müdiri ilə fikirləri düz gəlmədiyindən 1984-cü ildə oranı tərk edir. Xoşbəxtlikdən həmin dövrdə o, artıq istedadlı ədəbiyyatçı kimi tanınırdı. 80-ci illərin əvvəllərində onu o zamanın bəlkə də ən nüfuzlu təşkilatı olan SSRİ Yazıçılar İttifaqına qəbul edirlər. Daxilən azad, düşüncələrində müstəqil olan bu istedadlı qadın bütünlüklə özünə doğma olan poeziya dünyasına köklənmişdi. Bu dünya onun pənahgahı, sığınacağı, dualarının evi, bütün həyatının mənasına çevrilmişdi. Elə buna görə də onun bir çox məhrəm şeirlərinin duaya bənzəməsi təsadüfü deyil.

Maraqlıdır ki, Nurəngiz Gün ədəbiyyata nəsrilə gəlib. 1981-ci ildə "Ulduz" jurnalının 4-cü sa-

anları hesab etdiyi uşaqlıq xatirələri ilə yaşayır. Artıq böyüyən və öz balaca qızı ilə kəndə - bir zamanlar bibisinin yaşadığı evə gələn Məryəm anlayır ki, uşaqlıq lövhələrindən heç bir iz qalmamışdır. Bu yetirmiş kimi, üstəlik bibisinin evində şər və haqsızlıqla qarşılaşır. Məryəm təbiəti itibarı ilə mübarizə deyil. O, çox kövrək və zərifdir, öz romantik dünyasında yaşayır. Ancaq lazım gələrsə insanların amansızlığına qarşı çıxmaqla, bəşər övladı olan Qınıq adlı kiçik qulluqçu qızı həyata qaytarmaq üçün güclü ola bilir.

Bu povest, Nurəngiz Günün oxumaq nəsbim olan digər nəsr əsərlərində, məsələn "Qırmızı gecə" povestində də olduğu kimi, sanki nəsrilə deyil, nəzmlə yazılmışdır. Bu əsərlər ahəngli, təsirli, yuxu ilə gerçəyin, keçmişlə bu günün, romantik xəyal-

arxaizmlərlə diqqət çəkir. Əsərdə hər personaj öz dilində danışıq. Danışıqından, hətta dialektindən həmin personajın xarakterini anlamaq mümkündür.

Uğurlu başlanğıca baxmayaraq, Nurəngiz Gün nəsrə öz təcrübəsini davam etdirməyib və ona əsl məşhurluq və çoxsaylı oxucu sevgisi qazandıran poeziya ümmanına tamamilə qərç olub.

Qəfəsdə bülbül...

...Nurəngiz Gün poeziyaya XX əsrin 70-ci illərinin sonu, 80-ci illərinin əvvəlində gəlmiş olsada, əslində onun yaradıcılığı mahiyyəti itibarıyla sovet "altmışıncıların" böyük humanizm ənənələrinin daşıyıcısı kimi üzə çıxırdı. O, bir çox şeirlərində poeziyasının əsas məğzi olan insanlığa sanki himn tərənnümü edirdi.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə çap olunur